

11. ÚTON AZ ÍGÉRET FÖLDJE FELÉ

(2Móz 15,22–27; 16,1–7)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 2.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(Felhasznált irodalom:

Biblia Magyarázó jegyzetekkel, Budapest 1997.

KITTEL, G. (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart 1965.

WESTERMANN C., Az Ószövetség teológiájának vázlatja, Budapest 1993.

PÁKOZDY, L. M., Bibliaiskola, Budapest 2007.

RAD VON, G., Az Ószövetség teológiája, Budapest 2000.

SOGGIN J. A., Bevezetés az Ószövetségbe, Budapest 1999.

TÓTH, K., Mózes öt könyvének magyarázata. in: JK, Budapest 1995.

WESTERMANN/JENNI, Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament, München 1978.

<http://www.bibelwissenschaft.de/>

http://etdk.adatbank.transindex.ro/pdf/kat_mihaly.pdf)

Az Ábrahámnak adott ígélet megvalósulásának útján az egyiptomi tartózkodás egy nehéz próbákkal teli állomás volt. A nehézségek idején Izráel fiai helytálltak, a szándékosan megnehezített körülmények között is kitartóan dolgoztak. Ebben a nehéz helyzetben nem panaszkodtak, hanem Istenhez kiáltottak. (2Móz 3,7) Isten kegyelmesen közbelépett, és megszabadította népét. Megtapasztalhatták, hogy Isten figyel az életük nehézségeire, és megsegíti őket. A pusztai vándorlás során számtalan nehézség érte a választott népet. Sokszor hiányoztak az alapvető életszükségletek. A Biblia leírása szerint ilyen helyzetekben sokszor panaszkodni kezdtek, és lázadni Isten és a nép vezetője ellen, miközben Istenhez bármikor lehetett volna kiáltani segítségért, mert Ő kész kegyelmesen meghallgatni a hozzá fordulót. „*Akik az Úrhoz kiáltanak, azokat meghallgatja, és kimentti őket minden bajból.*” (Zsolt 34,18) A hiányokat sokszor nagyobbak látták, mint Isten kegyelmét. Ennek ellenére Isten minden nehézségből kimentette őket, a szükséghelyzetben közbeavatkozott, és népe mellett állt. A pusztai vándorlás során áldásaival bizonyította, hogy ígéretei érvényesek, és Ő marad az Úr népe számára. (1Móz 16,12) A mindennapi létfenntartás során megtapasztalták az Úr gondoskodását, és ez a tapasztalat erősítette meg a saját haza ígéletébe vetett reménységet. A pusztai vándorlás során számtalan testi és lelki nehézséggel kellett szembenéznie Isten népének. Nem sok idő telt el az Egyiptomból való megmenekülés után, máris jelentkeztek olyan nehézségek, amelyek nem- csak testi erőpróbát jelentettek, hanem az Istenbe vetett bizalom erőpróbái is lettek.

Zúgolódás a pusztai vándorlás során:

A pusztai vándorlás során tíz esetet jegyez fel a Biblia, amelyben zúgolódott a nép.

Ezek közül a zúgolódástörténetek közül három történt a Sínai-hegyi szövetségkötés előtt. Ezt a három történetet tartalmazza ez a lecke.

Tartalmilag alapvetően kétféle zúgolódástörténettel találkozunk.

I. Zúgolódás az alapvető életszükségletek miatt: (étel, ital). Ezekben az esetekben Isten nem büntette meg a népet, hanem kielégítette ezeket a szükségleteket. Adott ivóvizet, manná, fűjeket. Ez mutatja Isten irgalmát.

II. Zúgolódás félelem és elégedetlenség miatt, Mózes vagy Áron kiemelt szerepe miatt: (pl. 4Móz 16). Ezekben az esetekben Isten a zúgolódásra úgy felelt, hogy a nép büntetést kapott. A büntetést Isten Mózes közbenjárására engedte el. (4Móz 11,2–3; 12,13; 14,1kk.; 21,7–8)

1. Zúgolódás az ivóvíz hiánya miatt:

Természetesen nem tudott magával vinni a menekülő nép elegendő innivalót. A legelső feladatok egyike az volt, hogy vizet találjanak. **Az első zúgolódást** az a csalódás váltotta ki, hogy amikor végre azt hitték, hogy édes vízre bukkantak, kiderült, hogy az ihatatlan. A nép és Mózes más módon reagáltak a helyzetre. A nép zúgolódott, míg Mózes Istenhez fordult, imában kiáltott Istenhez. Isten útmutatását követve, egy bot segítségével tett csodát Mózes. Hasonló csoda megy végbe majd Elizeus idejében, az ihatatlan vízből iható lesz. A különbség, hogy ott só segítségével történik. (2Kir 2,19–22) A csoda helyszíne ezután kapta a nevét: **Mára**. A szó azt jelenti: keserű. Ez lett a pusztai vándorlás **első csodájának** a helyszíne. Ez az első történet, amikor a zúgolódás fogalmával találkozunk. A héber „zúgolódni” ige (márah) összecseng a héber „keserű” (mar) melléknévvel. Isten a zúgolódást csodával csendesíti. A csodához kapcsolódik Isten elvárása: engedelmisséget kér. Rendelkezéseket adott a népnek azzal az ígérettel, hogy ha ezeket megtartja, akkor védelmébe veszi népét.

2. Zúgolódás az étel hiánya miatt:

A második zúgolódástörténet a pusztai vándorlás során az élelem miatt tört ki. Annyira elégedetlenek és elkeseredettek voltak, hogy visszavágytak Egyiptomba. Ahogy visszatekintettek a múltra, kiszínezték, és nem a valóságnak megfelelően emlékeztek vissza. Egyiptomi húsos fazekakról beszéltek, miközben a bibliai elbeszélés szerint ott már a szükséges munkafeltételeik sem voltak meg, „*kegyetlenül dolgoztatták...*” és kényszermunkát végeztek velük. (2Móz 1,13–14) Úgy beszéltek, mintha Isten a jólétből akarta volna kirángatni őket. Ezzel Isten kegyelmét becsülték le. Isten az éhség miatti zúgolódásra kétféle ételcsodával válaszolt: Húst és kenyeret adott. (2Móz 16,12)

Fürj: (latin neve: coturnix coturnix) Egy körülbelül 18 centiméter nagyságú madár, rozsdabarna színű a nyaka és a begye, háta fekete-fehér mintázatú vöröses barna. Kisebb csoportban, földön futva is szoktak vonulni. Vándormadár, szinte folyamatosan úton van. Az ókorban hálóval fogták őket finom húsa miatt. A csodát ebben az esetben az időzítés jelentette. Az utazástól elfáradt madarak éppen akkor érkeztek az éhező izraeliták táborhelyére. Akkor, amikor Isten megígérte. A csoda célja az éhség enyhítése mellett az volt, hogy Isten megerősítse a Benne vetett bizalmat. A fürjek egyszer jelentek meg.

Az étel, ami végig táplálékul szolgált a pusztai vándorlás során:

Manna: A bibliai leírásból nem derül ki egészen pontosan, hogy mi is lehetett az a manna. Az egyik magyarázat szerint Sinai-félszigeten némely területén fellelhető két olyan tetűfajta, (Najacoccus serpens és Trabutina mannipara), amelyek a lárváikat a tamariszkusz (tamarix mannifera) fa nedveivel táplálják. A nedv számukra értéktelen részét sárgásfehér golyók formájában választják ki. „*A manna olyan volt, mint a koriander-mag, hasonló az illatos gyantacsepphez.*” (4Móz 11,7) (Mai napig a beduinok reggel összegyűjtik ezeket a golyókat, amik napközben elolvadnak. A mannát édes íze miatt méz helyett használják.) A mannát a nép az éhség csillapítására kapta, és a pusztai vándorlás teljes idején ehették. Isten ezt az ételt mennyei tápláléknak nevezte (2Móz 16,4), és vele kapcsolatban tanított a szombatnapról. Minden héten, a hatodik napon csoda történt a mannával, megváltozott a tulajdonsága, és egy nappal tovább lehetett enni, és a hetedik napon nem termett manna. A hét első öt napján megtanította Isten azt a néppel, hogy egyenlően gondoskodik mindenkiről. Függetlenül a leszedett mennyiségtől, kiegyenlítőddött a manna mennyisége. A mannának önmagán túl mutató jelentése is van. Az Újszövetségben Jézus önmagát nevezi mennyei kenyérnek (Jn 6,31 kk.)

3. Zúgolódás a víz hiánya miatt:

Massza és Meriba: Az ivóvíz hiánya a vándorló életmód idején mindennapos probléma volt. A harmadik zúgolódási-történetben is a vízhiány miatti elégedetlenségének ad hangot a nép. Mivel Isten megígérte, hogy Ő gondoskodik az ígért földjén vezető út egésze alatt, ezért a hiányosságok miatti elégedetlenség mindig az Istenbe vetett hit és bizalom meggyengülésének mutatója is. A nép indulatát jelzi, hogy akár még arra is képesek lettek volna, hogy

megkövezzék Mózeset. (2Móz 17,4) De a szükség idején még mindig nem fordulnak Istenhez. A nép néhány vezetője ott volt Mózes mellett, egyrészt védelmül, másrészt pedig a csoda tanúiként. A hely elnevezése, ahol a csoda megtörtént ennek a zúgolódásnak az emlékét viseli. A Biblia tanítása szerint Isten meghallgatja az ember kérését. „*Hívj engem segítségül a nyomorúság idején! Én megszabadítalak, és te dicsőítesz engem.*” (Zsolt 50,15) A hívő ember elpanaszolhatja Istennek, ha élete súlyos állapotba kerül, ha válságban van. Ez a panasz nem a siránkozást jelenti, hanem egy olyan kérést, amely az állapota megváltoztatására vonatkozik. Azért tárja fel Istennek elkeseredettségét az ember, hogy Istentől kapjon erőt, útmutatást ennek a válságnak a megváltoztatásához.

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

A lecke célja, hogy a gyermekek megtanuljanak különbséget tenni a zúgolódás (destruktív panaszkodás), a panasz (hiányaim jogos kifejezése) és a kérés között. A gyermek megannyi példát talál környezetében (család, társak, pedagógusok, média) a keserű panaszkodásra, zúgolódásra. Ezek között van jogos panasz, van hiábavaló elégedetlenkedés és destruktív, másokat hibáztató számonkérés, kritika is. Isten népének történetén keresztül megvilágíthatjuk az ezek közötti különbséget.

Ennél a leckénél különösen fontos, hogy a hittanoktató érzékeny legyen a gyermekek családi és szociális hátterére, és a csoportban tapasztalható különbségekre. Van olyan gyermek, aki alapvető dolgokat nélkülöz, míg a másoknak a bőség sem elég. A lecke során szóba jöhet a megelégedettség, a reális és a nem reális szükségletek megkülönböztetése.

Vannak gyerekek, akiknek nem is anyagi téren, hanem a gondviselés, az érzelmi biztonság, a szeretet kifejezése terén vannak hiányai. Szülei nem figyelnek rá. Nincs kitől kérnie, nincs, aki meghallgassa.

Az imádság, az Isten gondviselésének és szeretetének valósága és jelenléte ezen a ponton válik egzisztenciálissá a gyermek számára. Isten meghallgatja, és amire valóban szüksége van, meg is adja. További vágyait pedig ugyanúgy Istenre bízhatja, ahogyan Isten népe Kánaán felé. A pusztában még csak manna volt és fű, Kánaánban már gránátalma, füge. Előre is utalhatunk a fejezet utolsó leckéjére, akár meg is nézhetjük, összehasonlíthatjuk a tankönyv ábráit.

A 11-12. leckék során előjöhethet többféle, nagyon nehéz élethelyzet. Hallgassuk meg a gyerekeket! Fejezzük ki a megértésünket, elfogadásunkat, szeretetünket! Legyünk érzékenyek a problémáikra, hiányaikra! Nekik tényleg ezek a problémáik, nekik ezek a megterhelő szükségleteik. Isten előtt helye van a hiányainknak, csak imádságban mondjuk el azokat!

Ha olyan hiány, fájdalom jön elő, aminek a megbeszélése túl nő a hittanóra keretein, kedvesen nyugtassuk meg a gyermeket, hogy ez fontos téma, de majd hittanóra után tudunk visszatérni rá, és inkább személyesen, csak kettesben beszéljünk ezekről a személyesebb nehézségekről!

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

<u>Minimum</u>	<u>Optimum</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: 	<ul style="list-style-type: none"> • Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten:

<ul style="list-style-type: none"> ○ Tudja elmondani segítséggel a tankönyvi képek és szöveg alapján az Ígéret Földje felé vezető út nehézségeit, és az isteni gondviselést. ○ Tudja segítséggel értelmezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 86,7. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Legyen képes elmondani a tankönyvi képek és szöveg alapján az Ígéret Földje felé vezető út nehézségeit, és az isteni gondviselést ○ Tudja értelmezni és megjegyezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 86,7.
--	---

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT - GYÜLEKEZETEK ÉS ÁLLAMI ISKOLÁK ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Reális szükségletek felismertetése és az azokhoz kapcsolódó segítségkérés.

Kognitív cél: A pusztai vándorlás történetén keresztül a reális szükségletek, és a zúgolódás és hibáztatás helyett a segítségkérés lehetőségének a felismertetése.

Affektív cél: A segítségkérés és a szükségletek, valamint a panasz, zúgolódás, önsajnálát és hibáztatás érzelmi hátterének feltérképezése.

Pragmatikus cél: A tanulók ismerjék fel a saját életükben a reális szükségleteket, és gyakorolják a segítségkérés kommunikációs lehetőségeit!

Óra fő része	Javaslatok	Tan eszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	<p>Lomtalanítás. Csoportosítsd a tárgyakat a szerint, mennyire nélkülözhetetlenek!</p> <p>Helyezzünk a tanári asztalra mindennapi tárgyakat (! munkafüzet ábrái)! Jelöljük ki post-ittal három asztalt: (1.) nélkülözhetetlen, (2.) fontos, (3.) lényegtelen! Csoportosítsuk a három asztalra a tárgyakat a szerint, mennyire fontos a mindennapi, elégedett élethez!</p> <p>Átvezetés:</p> <p>Hallgassátok meg, hogy milyen hiányokkal kellett szembenéznie Izráel népének, miután Isten kihozta őket Egyiptom földjéről:</p>	<p>Eszköz: Post-it tárgyak</p> <p>MFGY 11. lecke 1. (30. o.) A feladat elvégezhető a munkafüzetben is.</p> <p>Javaslat: Kisebb csoportban minden tárgyról közösen beszélgethetünk, nagyobb osztályban adhatunk egy-egy tárgyat a padtársaknak, majd a végén beszélgetünk az egyes padok tartalmáról.</p>
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	<p>Történetmondás – Úton az ígéret földje felé:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Kánaánba vezető út nehézsége • Zúgolódás a keserű víznél 	<p>TK 11. lecke (28–29. o.) Eszköz: Bibliai térkép</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Mózes imája, Isten segítsége az ággal • A nép panasza a kevés élelem miatt • Mózes imája, Isten segítsége: manna, fürjek • Szomjúság a kősvatagban • Mózes imája, vízfakasztás • Isten jelenléte, vezetése, gondoskodása <p>Aranymondás: „<i>A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.</i>” (Zsolt 86,7)</p> <p>Beszélgetés a történet, a megfigyelési szempont és a Tudod-e alapján:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mi a különbség a zúgolódás, a panasz és a kérés között? • Hol van helye a panaszoknak? <p>Zúgolódás helyett kérés Írjuk ki a munkafüzet 2. feladatából a baloldalon lévő szituációkat kiskártyára! Ne a megadott mondatot, hanem a mögötte lévő helyzetet (pl. Pisti nem szereti a matematikát, mert nem érti)! Kérjünk két önként jelentkezőt! Az egyikre adjunk egy kalapot NÉP/ZÚGOLÓDÓ felirattal, a másikra MÓZES/SEGÍTSÉGET KÉRŐ felirattal! Olvassák el a kiskártyát, majd adják elő a szerepüknek megfelelően! Az osztály segíthet a megfogalmazásban.</p> <p>Forduljunk bizalommal Istenhez kéréseinkkel! Az óra zárásaként adjunk lehetőséget, hogy a gyermekek elcsendesedve gondoljanak egy panaszukra, majd egyenként fogalmazzák meg Isten felé kérésben!</p>	<p>Javaslat: Térképen szemléltethetjük is az út hosszát.</p> <p>Megfigyelési szempont: Egyik csoport: Mit tett a nép? (zúgolódott) Másik csoport: Mit tett Mózes? (kért)</p> <p>Kapcsolódó munkafüzeti feladat: MFGY 11. lecke 6. (32. o.)</p> <p>TK 11. lecke (28–29. o.)</p> <p>MFGY 11. lecke 2. (30. o.)</p> <p>A feladat a munkafüzetben is elvégezhető.</p> <p>Javaslat: Kisebb létszámú osztályban két csoportra is oszthatjuk őket (1. zúgolódó, 2. segítséget kérő), és mindig egy szószóló mutatja be a megoldást.</p> <p>Imádság bevezetéséhez kapcsolható feladat: MFGY 11. lecke 4. (31. o.)</p>
<p>Aranymondás</p>	<p>„<i>A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.</i>” (Zsolt 86,7)</p>	
<p>Énekjavaslat (alternatívák)</p>	<p>RÉ 42: „Mint a szép híves patakra...” (TK 72. o. 14.) „Jöjj, ó, jöjj el...” (TK 74. o. 16.) „Az Úr jósága, hogy még élünk a földön...” „A mélységből halld meg, Uram...” BS 108: „A mélyből hozzád száll szavam...” RÉ 105:24 „Ezt nékik azért mívelte...”</p>	

	BS 130: „Igazságnak napja, jöjj...” (dall. RÉ 351: „Emlékezzünk ez napon...”) BS 276:2.8.16. és 18. versei: „Emlékezzél meg, hatalmas Isten...” (dall. RÉ 241: „Szent vagy örökké...”) BS 284:1 „Ó, én édes, jó Istenem...”	
Házi feladat	MFGY 11. lecke további feladatai.	

TOVÁBBI ÖTLETEK

Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

Tankönyv: 28-29. oldal

A képen látható:

28. oldalon: Szimbolikus ábrázolás. A sivatagban két lábnyom, ami a Kánaánba való menetelésre utal. A lábnyomokban a keserű víz, ami édessé változott, a másik lábnyom a fűrjetek és a manna ábrázolja, utal arra, hogy az éhezőket Isten ellátta eledellel.

29. oldalon: Tematikus ábrázolás, Mózes vizet fakaszt a sziklából az ÚR segítségével. A képen a háttérben emberek csomagokkal, örvendő arckifejezéssel. Az előtérben Mózes kitért karokkal, egyik kezében a vizet fakasztó bot. A víz mellett térdelő ember, már a kezében is tartja vízzel teli edényt, s örvendező gesztussal jelzi, hogy a szomjúságtól megszabadultak.

A szöveg: A tartalom fókuszja a lelkesedést követő türelmetlenség, elégedetlenség, mely Isten segítségével megszűnik. Következmény: az Istenbe vetett bizalom megerősödése. A történet csodás eseményekkel van teli. Felhőoszlop és tűzoszlop vezeti a továbbiakban a népet Kánaán felé.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

Olvassátok el a történet első részét 28. oldalon! Figyeljétek meg a lelkesedés és öröm miért válik elkeseredettséggé, elégedetlenséggé!

- Milyen érzésekkel indultak a szabadulás után az izráéliek Kánaán, az ígért földje felé?
- Miért kezdtek el elégedetlenkedni és Mózeszt vádolni?
- Mit tett Isten, hogy segítsen a népén? Nézzétek meg az első lábnyomot! Mit jelképez?
- Nézzétek meg a második lábnyomot! Mit jelképez?
- Mit ettek és ittak az emberek? Milyen volt a manna? Ismered a fűrj nevű madarat? Milyen állat?

- Olvassátok el a második részt a 29. oldalon, figyeljétek meg miben volt hiányuk az embereknek, Isten hogyan segített nekik Mózes által!
- A kősvatagban mi hiányzott leginkább az embereknek? Miért zúgolódtak?
- Mire biztatta Mózes a népet? Mit tett?
- Nézzétek meg a képet! Kiket láttok? Milyen érzések tükröződnek az arcokon és a mozdulatokban?
- Hogyan jellemeznéd Mózeset ebben a helyzetben?
- Aki már kóstolja vizet, mit jelez a többieknek?
- Mi történt ezután? Hogyan vezette tovább a népet Isten?
- Érezted-e már, hogy téged is vezet Isten? Gondolkozz el ezen!

Beszélgetéspontok az aranymondáshoz:

Aranymondás:” A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem”

- Érezted-e már magad nagyon rosszul, nyomorultul? Miért?
- Mit teszel, tennél, ha nagyon rosszul éreznéd magad valamilyen baj miatt?
- Szoktál-e ilyenkor imádkozni? Hogyan? Gondold végig magadban!
- Az aranymondást fogalmazd meg a saját szavaiddal! Esetleg példát is mondhatsz!

1. Úton járás

Ha elég nagy a tantermünk, a két padsor között szigetelőszalag vagy festőszalag segítségével két párhuzamos csíkkal kijelölhetünk egy ösvényt. Vigyünk be pom-pom kislabdát! A gyerekek megpróbálhatják egy szívószál segítségével végigfűjni. De játszhatjuk gyorsasági játékként is, hogy ki tud egy kislabdát minél gyorsabban úgy végiggurítani, hogy ne menjen kívül a vonalon. Ekkor szükség van egy stopperóra és egy bíróra.

Ötlet: <http://frugalfun4boys.com/2013/06/19/racing-pom-pom-balls/>

2. Postás játék

Ennél a leckénél is játszhatjuk a jól ismert postásjátékot, amikor fülbesúgással jut el a sor egyik végétől a másik végéig a csoportnak az üzenet. Fogalmazzanak meg a gyerekek olyan kéréseket, amelyeket a népnek kellett volna Isten felé!

3. Panaszszoltárok

Keressünk ki a Bibliából a Tudod-e? szövegében található panaszszoltárokból párat, és olvassuk fel egy-egy részét! Beszélgethetünk az értelmetlen panasz és az imádságos panasz különbségéről.

4. Írjunk kérést és panaszszoltárt

4-5 fős csoportban írjanak a diákok egy közös igényük mentén egy kérést a tantestület/igazgató/iskola felé, és egy panaszszoltárt Isten felé! A feladat elvégzése előtt beszéljünk arról, hogy melyek azok a kérések, amelyeket az emberek felé intézünk, és melyek azok a kérések, amelyeket Isten felé fogalmazunk meg! Az osztály közösen is találhat egy-egy témát, amelyekben a csoportok utána megfogalmazzák a kérést, illetve az imádságot.

5. A Szentföld hét növénye: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajfa, méz

Cél: az ismeretek bővítése

Az alábbi könyvben található képek felhasználásával:

Miriam Feinberg Vamosh: Ételek a Biblia korában, Pápai Református Teológiai Akadémia, 2005.

„Mert jó földbe visz be most téged Istened, az Úr: folyóvizeknek és mélyből fakadó forrásoknak a földjére, amelyek a völgyben és a hegyen erednek, búzát és árpát, szőlőt és fügét és gránátalmát termő földre, olajfáknak és méznek a földjére.” (5Móz 8,7–8)

Búza és árpa (kép: 23. o.)

Mindkét gabona Izráel földjéről származik. A botanikusok ezt a fajt tönkebúzaként vagy anyabúzaként emlegetik.

- az anyáárpa pedig a Tábor-hegy árpa néven ismert napjainkban,
- a gabona régóta az emberiség alapvető tápláléka. Az érett, aranyszínű kalászok, amelyekből tudjuk, hogy szénhidrátokat, fehérjéket, zsírokat, ásványi anyagokat és vitaminokat tartalmaznak, tökéletes növényi táplálékforrásoknak számítanak,
- a gabonát nyers formájában nem lehet fogyasztani, ezért találták ki azt az ókori emberek, hogy megfőzve kása, megsütve kenyér lesz belőle.

A szőlőtől a borig (kép: 32. o.)

- a Szentföldön dolgozó régészek a dombvidéken szőlőprések százait tárták fel,
- a bor alapitalnak és orvosságnak számított,
- a kezdetek kezdetén nem volt semmi eszköz, lábbal préselték a szőlőt.

Élő víz (kép: 33. o.)

- a Szentföld maihoz hasonló száraz éghajlatán a bibliai élethez szükséges dolgok közül a víz volt az egyik legbecsesebb érték.

Olaj – Olíwabogyó (37. o.)

- a napjaikban is különleges és egészségesnek számító olíwabogyó és olaj a Szentföld egyik legértékesebb kincse volt. Kezdetben nem élelmiszerként, hanem drága kenetként használták (királyok felkenése),
- a kipréselt gyümölcsmagot tüzelőanyagként használták.

A méz – a datolya sűrű, édes leve (kép: 41. o.)

- a datolyaméz úgy készül, hogy a datolyagyümölcsöt vízben addig forralják, míg besűrűsödik, majd átszűrik, és ebből lesz a datolyaméz.

A füge (kép: 45. o.)

- már az első emberpár történeténél találkozunk ezzel a gyümölccsel
- frissen, szárítva, préselve – egész évben fogyasztható

A gránátalma (kép: 45. o.)

- a Szentföld legszebb gyümölcsként szerepel,
- díszítőelemként használták: a főpap köpenyének alját díszítették,
- a templomban a Szentek Szentje ajtaja előtti oszlopok tetejét is gránátalma díszítette.

6. Főzőcske

Cél: a tanulók tapasztalják meg konkrét ismeretszerzés útján a Szentföld hét alapnövényét és azok felhasználhatóságát.

Eszközök: búzakaralász, árpakaralász, olíva olaj és bogyó, füge, datolya, gránátalma.

A foglalkozás menete:

- a tanulók szembekötős játékkal, tapintással és szaglással megnevezik a különböző terméseket.
- a tanulók megkóstolják a különböző ételeket, és ők maguk is elkészítenek néhányat a hittanoktató irányításával.

INSTRUKCIÓK A MUNKAFÜZET FELADATAIHOZ

5. feladat:

	F	Ü	R	J					
K	E	N	Y	É	R				
		V	Í	Z					
			P	U	S	Z	T	A	
		K	E	S	E	R	Ü		

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT – EGYHÁZI ISKOLÁK 1. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Reális szükségletek felismerése és az azokhoz kapcsolódó segítségkérés.

Kognitív cél: A pusztai vándorlás történetén keresztül a reális szükségletek, a zúgolódás és hibáztatás helyett a segítségkérés lehetőségének a felismertetése.

Affektív cél: A segítségkérés és a szükségletek, valamint a panasz, zúgolódás, önsajnálát és hibáztatás érzelmi hátterének feltérképezése.

Pragmatikus cél: A tanulók ismerjék fel a saját életükben a reális szükségleteket, és gyakorolják a segítségkérés kommunikációs lehetőségeit!

Óra fő része	Javaslatok	Taneszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Lomtalanítás. Csoportosítsd a tárgyakat a- szerint, mennyire nélkülözhetetlenek! Helyezzünk a tanári asztalra mindennapi tárgyakat (! munkafüzet ábrái). Jelöljük ki Post-ittal három asztalt: (1.) nélkülözhetetlen, (2.) fontos, (3.) lényegtelen. Csoportosítsuk a három asztalra a tárgyakat a szerint, mennyire fontos a mindennapi, elégedett élethez! Átvezetés: Hallgassátok meg, hogy milyen hiányokkal kellett szembenéznie Izrael népének, miután Isten kihozta őket Egyiptom földjéről!	Eszköz: Post-it tárgyak MFEI 11. lecke 1. (36. o.) A feladat elvégezhető a munkafüzetben is. Javaslat: Kisebb csoportban minden tárgyról közösen beszélgethetünk, nagyobb osztályban adhatunk egy-egy tárgyat a padtársaknak, majd a végén beszélgetünk az

		egyres padok tartalmáról.
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	<p>Történetmondás – Úton az ígélet földje felé:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Kánaánba vezető út nehézsége • Zúgolódás a keserű víznél • Mózes imája, Isten segítsége az ággal • A nép panasza a kevés élelem miatt • Mózes imája, Isten segítsége: manna, fűrjek • Szomjúság a kősvatagban • Mózes imája, vízfakasztás • Isten jelenléte, vezetése, gondoskodása <p>Aranymondás: „A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7)</p> <p>Beszélgetés a történet, a megfigyelési szempont és a Tudod-e alapján:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mi a különbség a zúgolódás, a panasz és a kérés között? • Hol van helye a panasznak? <p>Zúgolódás helyett kérés Írjuk ki a munkafüzet 2. feladatában a baloldalon lévő szituációkat kiskártyára! Ne a megadott mondatot, hanem a mögötte lévő helyzetet (pl. Pisti nem szereti a matematikát, mert nem érti). Kérjünk két önként jelentkezőt! Az egyikre adjunk egy kalapot NÉP/ZÚGOLÓDÓ felirattal, a másikra MÓZES/SEGÍTSÉGET KÉRŐ felirattal! Olvassák el a kiskártyát, majd adják elő a szerepüknek megfelelően! Az osztály segíthet a megfogalmazásban.</p>	<p>TK 11. lecke (28-29. o.)</p> <p>Javaslat: Térképen szemléltethetjük is az út hosszát.</p> <p>Megfigyelési szempont: Egyik csoport: Mit tett a nép? (zúgolódott) Másik csoport: Mit tett Mózes? (kért)</p> <p>Kapcsolódó munkafüzeti feladat: MFEI 11. lecke 6. (38. o.)</p> <p>TK 11. lecke (28–29.)</p> <p>MFEI 11. lecke 2. (36. o.)</p> <p>A feladat a munkafüzetben is elvégezhető.</p> <p>Javaslat: Kisebb létszámú osztályban két csoportra is oszthatjuk őket (1. zúgolódó, 2. segítséget kérő), és mindig egy</p>

		szószóló mutatja be a megoldást.
Aranymondás	„A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7)	
Ének	<p>„Szeretem és áldom...” (TK 75. o. 17.)</p> <p>RÉ 151: „Uram Isten, siess...” (TK 76. o. 18.)</p> <p>„Az Úr jósága, hogy még élünk a földön...”</p> <p>http://www.keresztyndalok.hu/enekek/megtekintes/5771</p> <p>„A mélységből halld meg, Uram...”</p> <p>http://www.keresztyndalok.hu/enekek/index/download/id/5739</p> <p>BS 108: „A mélyből hozzád száll szavam...”</p> <p>RÉ 105:24 „Ezt nékik azért mívelte...”</p> <p>BS 130: „Igazságnak napja, jöjj...” (dall. RÉ 351: „Emlékezzünk ez napon...”)</p> <p>BS 276:2.8.16. és 18. versei: „Emlékezzél meg...” (dall. RÉ 241: „Szent vagy, szent vagy...”)</p> <p>BS 284:1 „Ó, én édes, jó Istenem...”</p>	
Házi feladat	---	

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT – EGYHÁZI ISKOLÁK 2. ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Reális szükségletek felismertetése és azokban való segítségkérés.

Kognitív cél: A pusztai vándorlás történetén keresztül a reális szükségletek, a zúgolódás és hibáztatás helyett a segítségkérés lehetőségének a felismertetése.

Affektív cél: A segítségkérés és a szükségletek, valamint a panasz, zúgolódás, önsajnálát és hibáztatás érzelmi hátterének feltérképezése.

Pragmatikus cél: A tanulók ismerjék fel a saját életükben a reális szükségleteket, és gyakorolják a segítségkérés kommunikációs lehetőségeit!

Óra fő része	Javaslatok	Tan eszköz, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Bibliai történet felidézése – hangjáték Rendeződjön az osztály két csoportba a szerint, hogy az előző órán a történetben a népet vagy Mózeset figyelték! Csoportos munkában idézzék fel a történetet, és írják meg a saját mondataikat! Mondjuk el újra (kicsit rövidebben) a történetet, de az egyes beszédrészeket a megfelelő csoport mondja!	Javaslat: Segíthetjük őket, ha rájuk mutatunk, amikor épp ők jönnek. Testmozgással, arckifejezéssel is árnyalhatják a szerepüket.
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	Segíts! - Activity Kéréseket, problémákat írunk kis cédulákra. Három másikra a megfogalmazás módját: mutogatás, lerajzolás, körbeírás (nem használhatók a papíron szereplő szavak). <ul style="list-style-type: none"> • Kérek enni! • Kérek inni! • Segíts vinni a táskámat! • Segíts bekötni a cipőfüzőmet! • Segíts felvenni/becipzárítani a kabátomat! • Nyisd ki előttem, kérlek, az ajtót! • Kérek egy radírt! • Segítség, fáj a lábam, lehet, hogy eltörött! Kihez fordulhatok? – Munkafüzet feladat elkészítése Amikor nincs, aki segítsen. – Beszélgetés. Gyűjtsünk példákat olyan esetre, amikor nincs, aki segítsen! Közös, vezetett feldolgozás a munkafüzet feladataival:	Kapcsolódó feladat: MFEI 11. lecke 2. (36. o.) MFEI 11. lecke 3. (37. o.) MFEI 11. lecke 4–6. (37-38. o.)
Aranymondás	„A nyomorúság idején hozzád kiáltok, mert te meghallgatsz engem.” (Zsolt 86,7)	Kapcsolódó feladat: MFEI 11. lecke 6. (38. o.)

Házi feladat	A munkafüzet eddig el nem végzett feladataiból válogathatunk.	
---------------------	---	--